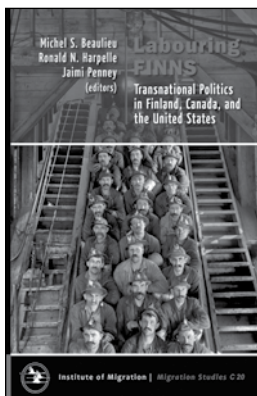

Kirja-arvosteluja

Michel S. Beaulieu, Ronald N. Harpelle & Jaimi Penney (eds.). Labouring Finns. Transnational Politics in Finland, Canada, and the United States. Migration Studies C 20. Vammalan Kirjapaino Oy, Sastamala 2011. 196 p. ISBN 978-952-5889-21-5 (printed). ISBN 978-952-5889-22-2 (pdf). ISSN 0356-780X.

Labouring Finns –kirja perustuu Finn Forum IX –konferenssissa Thunder Bayssa toukokuussa 2010 pidettyille esityksille. Teokseen on otettu teemaltaan keskenään varsin hyvin yhteensopivia esityksiä, joiden johtolankana toimittajat ovat pitäneet transnationalismia ja siihen liittyvää politiikkaa Suomessa, Kanadassa ja Yhdysvalloissa. Transnationalismilla tarkoitetaan erityisesti viime vuosina esiin nostettuja kysymyksiä siirtolaisten moninaisista yhteyksistä entisen kotimaan ja uuden asuinpaikan välillä. Siirtolaisuuden historiaan transnationalismi soveltuu hyvin tutkittaessa esimerkiksi muuttoprosessin syntyä ja toteuttamista, sekä monenlaisia kontakteja, joita oli olemassa ja kehittyi itse muuton jälkeen. Transnationalismin näkökulma on luonnollisesti erittäin ajankohtainen oman aikamme maahanmuuttokeskusteluissa.

Teoksen kirjoittajat ovat Suomesta, Yhdysvalloista ja Kanadasta. Osa heistä on vasta aihepiiriin siirtyneitä tutkijoita, osa jo pidempään alalla vaikuttaneita. Ensimmäinen artikkeli on Aapo Kähkösen taustoitus “vanhassa maasta”, jossa tarkastellaan 1900-luvun vaihteen Suomea ja sen oloja. Ralf Kauranen ja Mikko Pollari tutkivat kyseisen ajan suomalaisten sosialistien yhteyksiä Suomen ja Yhdysvaltain välillä. Tauno Saarela tarkastelee amerikkalaisia vaikutteita suomalaiseseen kommunistiseen liikkeeseen 1920-luvulla. Seuraavaksi William C. Pratt tarkastelee Yhdysvaltain Keskilämmen kommunistisen liikkeen “suomalaisuutta”, ja Gary Kaunonen arvioi amerikansuomalaisten merkitystä Amerikan sosialistipuolueessa 1900-luvun alussa. Paul Lubo-

tinan kirjoitukseen kohteena ovat kolmen amerikansuomalaisen, A.F. Tannerin, Ida Pasasen ja Leo Laukin ajatukset ja toiminta työväen olojen kehittämisestä monietnisessä Pohjois-Amerikassa. C. Donald Wilson puolestaan tarkastelee Malkosaarelle British Columbiaan Matti Kurikan työtoveriksi tulleen A.B. Mäkelän arvioita 1900-luvun Kanadasta, ja Samira Saramo Port Arthurin (Thunder Bay) suomalaisia siirtolaisnaisia Port Arthurissa 1900-luvun ensi vuosikymmeninä. Teoksen päättää Tuomas Savosen analyysin amerikansuomalaisen kommunistijohtajan ja moninkertaisen presidenttiehdokkaan Gus Hallin perhetaustasta Etelä-Pohjanmaalla ja varsinkin hänen isästään Matt Halbergista.

Erityisesti Kaurasen ja Pollarin artikkeli pyrkii määrittelemään, mitä otsikon ‘transnational politics’ alle sisältyy. He toteavat myös sen, että siirtolaisten yhteyksiä ja verkostoja on aiemminkin tutkittu, mutta itse termin käyttö on lisääntynyt varsinkin 2000-luvulla. Siksi huomio on kiinnitetty esimerkiksi järjestöjen erilaisiin yhteyksiin, yksittäisten henkilöiden verkostoihin, taloudelliseen avustamiseen ja poliittiseen ohjailuun.

Teoksen arvo onkin transnationalismin näkökulman esiin nostamisessa. Toisaalta voidaan kuitenkin huomata kokoomateoksille tyypillinen ongelma, että kaikki kirjoittajat eivät ole yhtä tarkkaavaisia näkökulman noudattamisessa eli transnationaalisten yhteyksien tarkastelussa. Usein artikkeli jää pelkästään jonkun henkilön tai organisaation toiminnan esittelyksi. Tärkeää teoksessa on myös se, että useissa kirjoituksissa tuodaan esille Pohjois-Amerikan suomalaisten kontaktit muiden etnisten ryhmien jäseniin, heidän kanssaan tehtyyn yhteistyöhön ammattiliittojen tai kulttuuristen harrastusten alalla. Tähän aihepiiriin liittyy myös Paul Lubotinan esille nostama käsite kansalaistoiminnasta (folkrorelse), joka hänen mielestään oli varsin tyypillistä. Hänen mukaansa amerikansuomalaiset seurasivat tässä samanlaisia toimintamalleja kuin amerikanruotsalaiset. Asia on kuitenkin hyvin monitahoinen, eikä Lubotina kovin vakuuttavasti osoita miten transnationalismi sinänsä asiaan kytkeytyy, pikemminkin hän tarkastelee etnisten ryhmien välisen yhteistoininnan muotoja Pohjois-Amerikassa. Ruotsalaisten mukanaan tuomien toimintamallien vertailussa suo-

malaisten toimintaan pitäisi ottaa paremmin huomioon myös tosiasia, että ruotsalaiset vakiinnuttivat yhteisönsä Pohjois-Amerikassa paljon ennen suomalaisia. Tähän liittyen ruotsalaiset olivat integraatiossakin vähintään askeleen edellä.

Kirjan tekninen toteutus olisi vaatinut hieman harkintaa ja viimeistelyä, sillä siitä löytyy yllättävän monta painovirhettä. Erityisesti olisi pitänyt tarkistuttaa suomenkielisten nimien oikeinkirjoitus, sillä esimerkiksi lehti nimeltä Tovaritar (po. Toveritar) esiintyy kiusallisen usein. Kirjassa on runsas ja hyvä kuvitus, mutta kuvien alkuperäiset julkaisu- tai säilytyspaikat olisi ollut hyvä mainita.

Labouring Finns -teoksen artikkelit keskittyvät ennen muuta poliittiseen vasemmistoon eli Red Finns -ryhmään ja eräisiin sen suomalaisperäisiin johtohahmoihin kaikissa kolmessa maassa. Esiin tulee monia mielenkiintoisia havaintoja siirtolaisten välisistä yhteyksistä. Teos tarjoaakin suositeltavaa tietoa siirtolaishistoriasta ja maahanmuuton tutkijoille kiinnostavaa informaatiota yleisemmälläkin tasolla. Olisi tietysti tärkeää nähdä enemmän tutkimusta, jossa verrataan transnationaalisia kysymyksiä ja kansalaisyhteisöjen välisiä kontakteja myös muissa väestöryhmissä kuin poliittisten aktiivisten keskuudessa. Tosiasiahan on, että lähes kaikki Pohjois-Amerikan ensimmäisen polven suomalaiset siirtolaiset kuuluivat työväestöön, myös he, jotka olivat kirkkosuomalaisia tai nk. valkoisia (White Finns). Punaisten ja valkoisten transnationalismin vertailu olisi tärkeää. Toisaalta olisi kiinnostavaa tietää mitä yhteyksiä ja verkostoja oli niillä tuhansilla siirtolaisilla, jotka jättäytyivät kokonaan suomalaisen verkostojen ulkopuolelle?

*Auvo Kostiainen
Prof., yleinen historia, Turun yliopisto*

Vuorikuru, Ilkka (toim.): Maahanmuutto harmaan talouden kysymyksenä. Kalevi Sorsa -säätiön julkaisuja 2/2012. 103 s. ISBN 978-952-5689-42-6 (nid.)

Ilkka Vuorikuru toimii projektikoordinaattorina Kalevi Sorsan nimeä kantavassa säätiössä. Hänen toimittamansa artikkelikokoelma ”Maahanmuutto harmaan talouden kysymyksenä” perehtyy harmaan talouden ja maahanmuuton eettisesti vaikeisiin kysymyksiin. Kirjoittajan mukaan sekä harmaa talous että maahanmuutto liittävät yhteen inhimillisen toiminnan, julkisen vallan ja elinkeinoelämän. Näkökulma on yksinkertaistus, mutta karkeana todellisuuskuvana se tuo esiin niitä suhteita, jotka kätkeytyvät sanojen taakse puhuttaessa maahanmuuttajien hyväksikäytöstä, työsuojelun puutteista, kaksista työmarkkinoista ja rasismista.

Kirja perustuu neljän asiantuntijan kirjoitukseen. Ensimmäisessä artikkelissa Ilkka Vuorikuru itse tarkastelee hallitun maahanmuuton käsitettä poliittisessa retoriikassa. Artikkelissaan hän tuo esille mielenkiintoisen ”moraalipaniikin” käsitteen. Käsite liittyy johonkin yhteiskunnalliseen ilmiöön ja sen karikatyyrisointiin mediassa – samoin siihen liittyi ilmiön tarkastelu moraalisenä ongelmana.

Vuorikurun kirjoitus perustuu Helsingin Sanomista koottuun pääkirjoitus- ja mielipidesivustojen aineistoon kahdelta vuodelta (1997, 2010). Erityisesti vuonna 2010 lehdistökeskustelu moraalipaniikin kannalta oli käsitteen ”hallittu maahanmuutto” ymmärtämisessä. Tekijän mukaan on jäänyt hämäräksi se, mitä hallinnalla tarkoitetaan tai on tarkoitettu. Kumpanakin tarkasteluvuonna hallinnan keinot ovat paljolti samanlaiset, eli maahanmuuttajan olisi kotoutuessaan osattava kieli ja omattava ammatti. Tekijän mukaan hallittua maahanmuuttoa (laadullisena tai määrällisenä) käsitteenä ei pitäisi hylätä, vaan se pitäisi nimenomaan ottaa haltuun. Miten, sen täsmentäminen jäi artikkelissa hieman auki.

Tutkija Markus Himanen tarkasteli artikkelissaan paperittomuuden, ulkomaalaisuuden ja prekaarin työn suhteita. Tekijä tarkastelee ansiokkaasti erityisesti paperittomien maahanmuuton terminologiaa ja prosessia. Artikkelista käy hyvin selville, miten lähellä paperittomuus on ihmiskauppaa tai jopa orjatyötä. Kaikkiaan harmaa talous, paperittomuus ja heikot työolot muodostavat kokonaisuuden, joka ei ole kunniaksi millekään hyvinvointivaltiolle.

Himanen tuo erinomaisesti esille toisaalta hyvinvointivaltion (-yhteiskunnan) dilemman, joka liittyy paperittomien yhteiskuntarooliin. Tässä yhteydessä on tuo esille käsitteen ”hyvinvointinationalismi”. Tätä hän kuvaa seuraavasti: ”Sinulle kuuluvat täsmälleen samat oikeudet kuin meille kaikille. Valitettavasti emme voi kuitenkaan päästää Sinua sisään, ja jos tulet omin päin, emme anna Sinulle mitään oikeuksia, koska emme voi antaa Sinulle vähempää oikeuksia kuin muille”. Kirjoittaja haluaa kuitenkin luovia kirkkaammille vesille. Hän toteaa, että hyvinvointivaltiot perustuvat historiallisille kompromisseille. Tällaisista hän ottaa esimerkiksi työväen- ja naisliikkeen. Artikkelinsa lopuksi tekijä kysyy: ”Eikö uusia oikeuksia ja instituutioita synny silloin, kun tutut tavat erottaa sisä- ja ulkopuoli muuttuvat ongelmallisiksi”. Lukijana voi vain todeta, että ”olipas hyvä kysymys”.

Tutkija Tiina Ristikari koettaa osaltaan antaa vastausta Himasen kysymykseen tarkastelemalla, miten suomalainen ay-liike suhtautuu syrjintään ja ennakkoluuloihin. Ristikarin artikkeli antaa käsittääkseni varsin puisevan kuvan kansainvälisen – ja sitä kautta myös suomalaisen – ay-liikkeen kyvyistä ja halusta puuttua maahanmuuttajiin liittyviin epäoikeudenmukaisuuksiin. Solidaarisuus painottuu paljolti jäsenmaksunsa maksaneisiin eli omaan jäsenkuntaan. Toki suomalaiset(kin) ammattiliitot ovat kehittäneet maahanmuuttajille palveluja. Kirjoittajan mukaan palvelut olisi kuitenkin tarvetta kohdentaa vastaamaan maahanmuuttajien erityistarpeita. Ay-liikkeet itse asiassa toimivat aika lailla Himasen tarkastelemalla hyvinvointinationalistisella tavalla palvelemalla kaikkia samalla tavalla. Sitä edunvalvonta nähdään edelleen suomalaisena, ja se vastaa edelleen kansallisiin haasteisiin, vaikka ylikansallinen urakointi ja työntekijöiden liikkuvuus ovatkin lisääntyneet. Tekijän mukaan samanlaisia arvioita on esitetty ruotsalaisesta ay-liikkeestä.

Viimeisessä artikkelissa yhteiskuntatieteilijä Natalia Ollus kysyy: ”Työperäinen ihmiskauppa Suomessa – tarua vai totta?”. Artikkelin perustuu Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin (HEUNI) vuonna 2011 julkaisemalle raportille. Sekä ihmiskauppa että kiskonnantapainen työsyryntä lisättiin Suomen rikoslakiin vuonna 2004. Artikkelista käy hyvin selville, että oikeudellisiin toimiin em. lakien puitteissa on Suomessa harvemmin ryhdytty. Sinällään lainsäädännön perusteella rajanvedon pitäisi tekijän mielestä ainakin periaatteessa olla suhteellisen selkeän. Jos ulkomaalaisen työntekijän tietämättömyyttä on käytetty hyväksi ja hänelle on maksettu huonoa palkkaa sekä teetetty pitkää päivää, on kyseessä kiskonnan tapaiselta työsyryntältä vaikuttava tilanne.

Tekijä panee tyytyväisenä (lukijan ohella) merkille, että suomalaiset viranomaiset ovat aloittaneet ennätysmäärän rikostutkintoja epäillyistä ihmiskaupparikoksista. Näyttää siis siltä, että ainakin osittain Suomessa tilanne on muuttumassa: ihmiskauppaa pyritään aktiivisesti tunnistamaan ja rikosnimikkeitä käyttämään lainlaatijan edellyttämällä tavalla.

Kaikkiaan Ilkka Vuorikurun toimittama kirja perustuu tärkeälle teemalle. Yksittäiset artikkelit tuovat täsmällistä ja tuoretta tietoa, ja ne on hyvin kirjoitettu sekä toimitettu. Erilliset artikkelit täydentävät mainiosti toisiaan, ja ”istuvat” erinomaisesti pääotsakkeen alle. Toivoisin kirjan leviävän mahdollisimman pian ja mahdollisimman laajalle, sillä varsinkin ns. hyvinvointiyhteiskunnalle (tai hyvinvointivaltiolle) siirtolaisuuteen liittyvät ihmisoikeusrikkomukset ovat ankara taakka. Kirja on saatavissa myös netistä pdf-versiona, kunhan vain googlaa teoksen nimen.

Ismo Söderling
Johtaja, Siirtolaisuusinstituutti